

CM-eseménytérkép

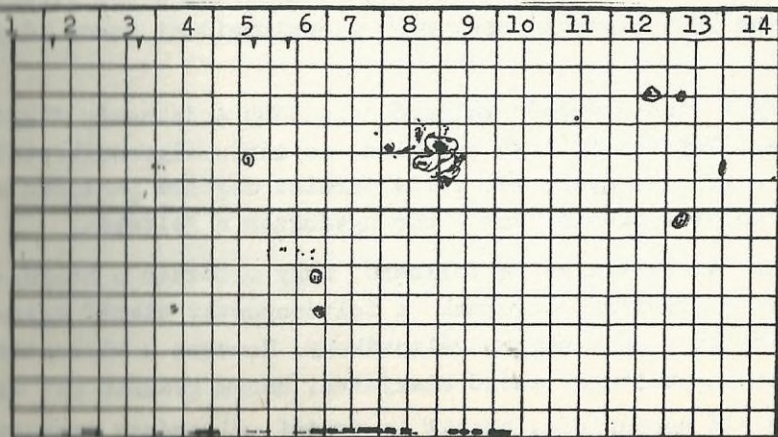
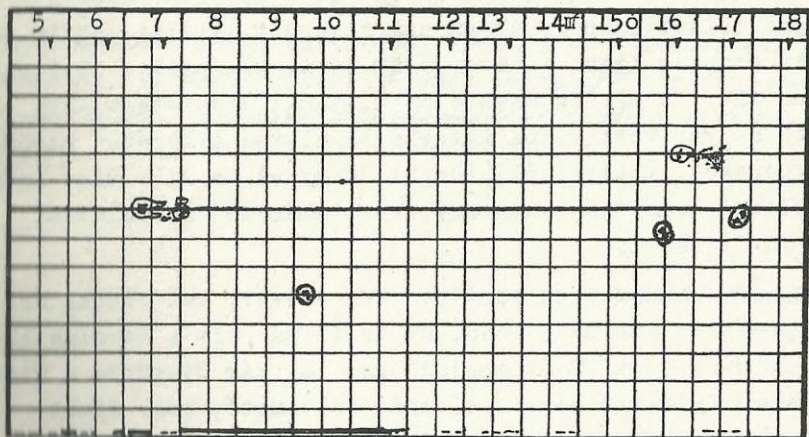
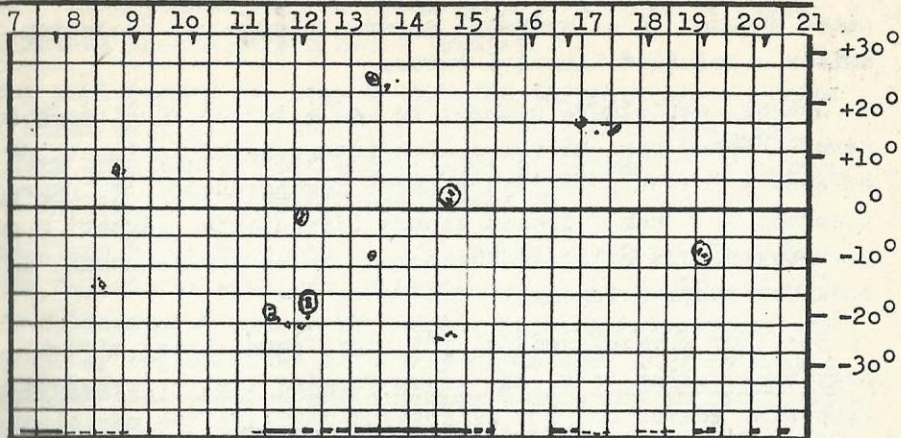
Bemutatom azt az ábrázolásmódot, amivel Nap-észleléseimet szoktam értékelni.

Felhívom a figyelmet néhány szokatlan dologra:

- A mellékelt kétoldalas ábrán a bal felső sor folytatása a jobb felső sor, és így tovább. Az ábra a Nap felületének a kiterített térképe, mégpedig a nemzetközi jelölés szerinti 1720-21-22. rotáció alatt.
- Vízszintesen két osztás 24 órának felel meg. Függőlegesen az első sor jobb szélén be van jelölve a 10, 20, 30 fokos szélességi vonal is.
- Felül van a Nap déli pólusa, jobbról a keleti irány, úgy ahogyan az a Newton-távcsőben látszik.
- A függőleges irány a Nap forgástengelyével párhuzamos, a középső vízszintes vonal az erre merőleges látszólagos egyenlítő. /A Nap valóságos egyenlítője az első félévben ez alatt, a másodikban e felett lenne berajzolható, de a jobb áttekinthetőség végett ezt mellőztem/.

Az ábrázolás fő jellegzetessége, hogy csak azt az állapotot mutatja, ami a centrális meridiánon a térkép szerinti napon volt látható. Így a térkép tulajdonképpen CM-eseménytérkép, amin egy foltnak a változásai csak akkor látszanak, ha újabb rotáció alkalmával ismét áthalad a CM-en. Ha lenne olyan folt, ami a CM-en áthaladás után születik, de már az adott területnek a CM-en való újabb áthaladása előtt megszűnik, a térképen nem is lenne látható.

Egy megfigyeléshez hozzátartozik a megfigyelés körülményeinek a feljegyzése is. Nos, a megfigyelést többnyire 130-ra blandésztott 160/1000 Newton-reflektorral végeztem, a Meteorban ismertetett üvegút nélküli prizmás szűrővel. A megfigyelések időpontját a dátumnál kis ékek jelzik. Az égbolt állapota egy-egy sor alján van jelezve: vékony vonal magas szintű felhőzet; vastag, szaggatott vonal alacsonyszintű, változó felhőzet.

Ezzel magamat is ellenőrzöm: majdnem minden nap észleltem, amikor a felhőzet lehetővé tette.

Gyakori észlelésre szükség is van a térkép készítéséhez; persze néhány napi kiesés esetén interpolálni is lehet, de ez csak a foltok pozíciójára nézve megengedhető. Az interpolálásokból és a nem teljesen azonos időpontokban végzett megfigyelésekből kis hibák adódhatnak ugyan az ábrázolásban, de ezek nem lényegbevágóak.

Ezzel az ábrázolásmóddal jól figyelemmel lehet kísélni, hogy van-e olyan folt, ami a Nap forgása miatt visszatért. /Irodalmi adatok szerint néhányszor megfigyeltek már olyan foltot is, ami három fordulatot is megért/.

Ilyen foltot ezen az ábrán nem sikerült találni, aktív területet azonban igen! A március 28-29-i, az április 25-i és a május 22-i AA egy egyenesbe esik, tehát visszatért. Itt túl sok helyet vett volna igénybe bemutatni a korábbi hasonló térképeket, amelyekből kiderül, hogy ez az AA - mint igen kis foltok csoportja - már egy, sőt talán két fordulattal előbb is létezett.

Hasonló a helyzet az április 12-i AA-val, ami visszatért május 10-én és június 5-6-án. Ez az AA már élt a március 17-i sőt a február 17-i CM átmenetnél is, így már ötszörös a visszatérése! Csökkenő mérete alapján feltehető, hogy újabb visszatérésére már aligha lehet számítani, míg a bal oldali AA június 18-i visszatérését még valószínűsíteni tudom június 10-én.

Az AA-k visszatérésén túlmenően is több érdekesség figyelhető meg. Így lehet, hogy véletlen, de mégis elgondolkoztató az is, hogy a tárgyalt két aktív terület majdnem pontosan a Nap ellentétes oldalán van - bár ugyanazon a féltéken.

Ezekre az AA-kra az is jellemző, hogy miközben a helyüket stabilan megtartják, maguknak a foltcsoportot alkotó egyes foltoknak az alakja nagyon változékony. Nemcsak a visszatérés után nem hasonlítanak előző alakjukra, hanem gyakran két egymást követő napészlelés között is óriási változások tapasztal-

hatók. /Ha rajtam málna, az ilyen AA-kat VAA-knak nevezném:
Very Active Area = nagyon aktiv terület/.

Meg kell jegyeznem, hogy a többször tárgyalt 1981. július 25-i sarki fény idején is ilyen "VAA" volt a CM közelében, ami négy CM-átmenetet ért meg: július 1, július 27, augusztus 24 és már feloszló formában szeptember 20.

Az ilyen "VAA"-k rendszerint póruscsoport formájában kezdik és fejezik be életüket. Kibontakozásuk és elmúlásuk többnyire folyamatosan nyomon követhető. Érdekes lenne tudni viszont, hogy hogyan indul el néhány olyan igen nagy foltnak a fejlődése, mint amilyen pl. a június 8-án a CM-ben levő folt volt. Ez teljes nagyságában tűnt fel június 2-án, viszont az előző fordulatnál még semmi nyoma sem volt.

A bemutatott ábrákból további érdekes következtetések is levonhatók. Az ábrák elkészítéséhez szükséges mérési, értékelési-ábrázolási technika ismertetése egy további cikk tárgya lesz.

FAZAKAS JÓZSEF

Budapest